

COVID-19 ve İŞÇİLER

**Salgının İlk Döneminde Sanayi İşletmelerinde
Çalışan Sendikalı İşçiler
(Mavi Yakalılar)**

**İÜ İKTİSAT FAKÜLTESİ
İNSAN KAYNAKLARI ARAŞTIRMA MERKEZİ**

**Hazırlayanlar:
Prof. Dr. Meltem Güngör Delen
Dr. Selcan Peksan**

Giriş

Aralık 2019’da Çin’de ortaya çıkan Covid-19 salgını, kısa sürede birçok ülkeye yayılarak küresel bir krize yol açtı. Salgının halk sağlığı üzerinde oluşturduğu risk, tüm ülkeleri acil müdahale zorunluluğunda bırakırken; salgın yayılımını önleme amacıyla alınan tedbirler, önemli sosyal ve iktisadi sonuçlar doğurdu. Salgının etkilediği alanların başında ise emek piyasaları ve çalışma hayatı yer aldı. Sağlık riskini azaltmak için karantina tedbirleri kapsamında uzaktan gerçekleştirilmesi mümkün olan işler, büyük oranda evden yürütülmeye devam ederken; evden yürütülmesi mümkün olmayan işler için pek çok ülkede, zorunlu sektörler hariç çalışmayı durdurma yoluna gidildi. Dolayısıyla Covid-19 kaynaklı iş ve gelir kayıpları yıkıcı boyutlara ulaştı.

Ülkemizde de fiziksel temasın veya bulaşı riskinin yüksek olduğu işyerleri geçici olarak kapatıldı ve (bazı istisnalar dışında) 20 yaş altı ve 65 yaş üstü için sokağa çıkma yasağı uygulandı. Yine, alınan tedbirler kapsamında uzaktan çalışma ve gönüllü karantina uygulamaları hükümet tarafından teşvik ve tavsiye edildi. Bu kapsamda, uzaktan gerçekleştirilmesi mümkün olan işlerin evden yürütülmesi tercih edildi. Hizmet sektöründeki işlerin büyük çoğunluğu niteliği itibarıyla uzaktan çalışmaya daha uygun olmasına karşın, sanayi işletmelerinde, imalat sürecinde yer alan işçiler için durum maalesef aynı değildir. Gerek işin yürütümünün uzaktan çalışmaya uygun olmaması, gerekse gönüllü karantina yönteminin benimsenmesi nedeniyle üretime devam edip etmeme kararının işverene bırakılmış olması, işverene görece esneklik sağlarken, bu alanda istihdam edilen işçileri ise bir takım risklerle karşı karşıya bırakmıştır. Bu açıdan salgının ilk dönemlerinde emek piyasalarında belirli gruplar evden çalışma ile izolasyon imkanına kavuşurken, sanayi işletmelerinde istihdam edilenlerin durumlarının belirlenmesi önemlidir.

1. Araştırmanın Yöntemi

20 Nisan – 10 Mayıs 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilen araştırmanın amacı, sanayi işletmelerinde istihdam edilen mavi yakalı işçilerin, salgının ilk dönemlerinde, çalışma biçimlerinde bir değişim olup olmadığının belirlenmesi ve karşı karşıya kaldıkları Covid-19 kaynaklı riskler ile korku/kaygı/güven düzeylerinin tespit edilmesidir.

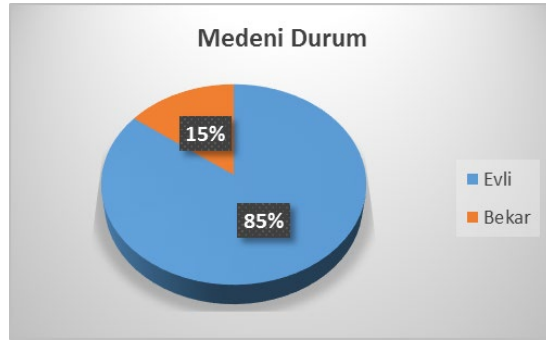
Bu doğrultuda hazırlanan ankette; demografik özellikler, ücret bağımlılığı ve borçlanma, salgın döneminde çalışma biçimi ve ücret değişimi olup olmadığı, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin soruların yanı sıra, hastalık ve istihdama dair kaygıları ile bu süreçte güven algılarındaki değişim ve destek beklentilerini tespit etmeye yönelik sorular yer almaktadır. Ayrıca ankete, katılımcıların genel görüşlerini belirtebilecekleri açık uçlu bir soru da eklenmiştir.

Salgının ilk dönemlerinde işçilere doğrudan ulaşmak mümkün olmadığı için çalışmanın sendikali işçiler ile yürütülmesi tercih edilmiş; hazırlanan çevrimiçi anketler sendikalar kanalıyla işçilere ulaştırılmıştır. Araştırmanın kapsamını; Gıda sanayi, Petrol, Kimya, Lastik, Plastik ve İlaç, Ağaç ve Kağıt ile Metal işkollarında örgütlü sendika üyesi işçiler oluşturmaktadır. Ocak 2020 istatistiklerine göre bu sektörlerde örgütlü toplam 421.516 işçi bulunmaktadır. Türkiye’de örgütlenmenin işkolu düzeyinde gerçekleşmesi nedeniyle, bu sendikalarda beyaz yakalıları ile mavi yakalıların birlikte örgütlendikleri dikkate alınmalıdır. Sendikalar kanalıyla işçilere ulaştırılan ankete 1099 kişiden geri dönüş sağlanmış, veri seti üzerinde gerekli düzenlemeler yapılarak, hatalı ve eksik olan 23 anket ile bu işkollarında büro çalışanı olarak istihdam edilen kişilerin cevapladığı 14 anket değerlendirme dışı bırakılarak, analizler **1062** anket üzerinden gerçekleştirilmiştir.

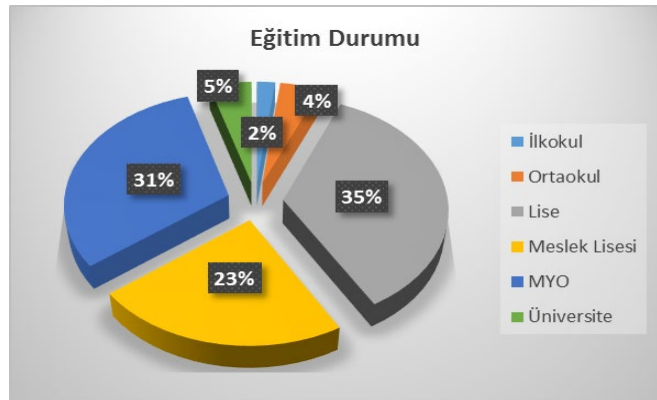
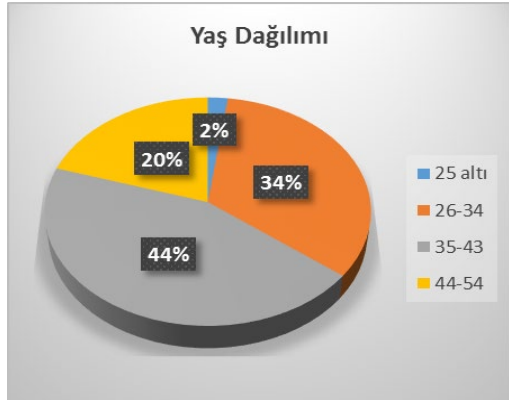
2. Katılımcıların Profili

2.1. Demografik Özellikler

Araştırma, üretim işletmelerinde ve erkeklerin yoğunluklu istihdam edildiği sektörlerde gerçekleştirildiğinden, katılımcıların % 90'nını erkekler oluşturmaktadır. Sınırlı sayıda olmakla birlikte araştırmada, %10 oranında kadın katılımcı yer almaktadır. Katılımcıların %85'i evli, %15'i ise bekârdır.

Yaş dağılımları incelendiğinde ise, 35-43 yaş aralığındakilerin ağırlıklı olduğu, bu grubu 26-34 yaş aralığının izlediği görülmektedir. Araştırmada 44-54 yaş grubu %20 iken, 25 ve altı işçilerin oranı ise sadece %2'dir. Sendikalı işçilerle gerçekleştirilen bu araştırmada, 25 ve altı yaş grubundakilerin oranının düşük olması gençlerdeki düşük sendikalaşma eğilimi ile ilişkilendirilebilir.

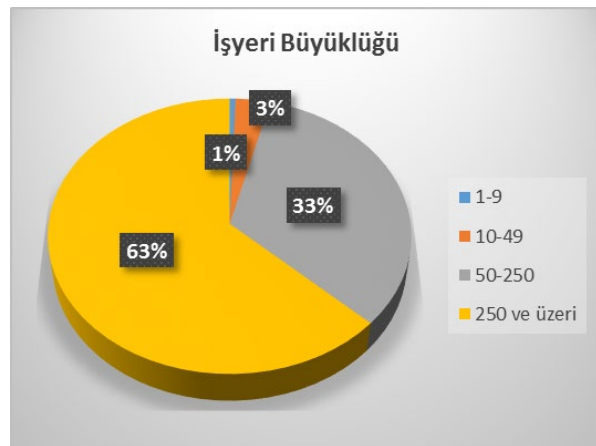
Katılımcıların yaklaşık üçte ikisinin (%64) lise ve altı eğitime sahip olduğu, %31'inin Meslek Yüksek Okulu (MYO) mezunu olduğu, sadece %5'inin dört yıllık lisans mezuniyeti bulunduğu görülmüştür. Meslek lisesi mezunlarının oranı ise %23'tür.

2.2. Görev ve İşyeri Büyüklükleri

Katılımcıların yarıya yakını (%45,1) işçi (üretim bandında çalışan işçi), yaklaşık üçte biri operatör (Makine, forklift, master, vb.) ve operatör yardımcısı olarak görev yapmakta olduğunu belirtmiştir. %12,6'sı usta, %5,4'ü teknisyen olduğunu belirtirken, araştırmada ayrıca laborant,

ustabaşı, tekniker, teknik eleman, kalite kontrol elemanı ve vardiya amirleri de bulunmaktadır. Görev dağılımından görüldüğü üzere, katılımcıların bir kısmı doğrudan imalat yapmamakla birlikte, işleri niteliği itibariyle imalat sürecine bağlı olduğundan, işyerinde yapılması gerekmektedir.

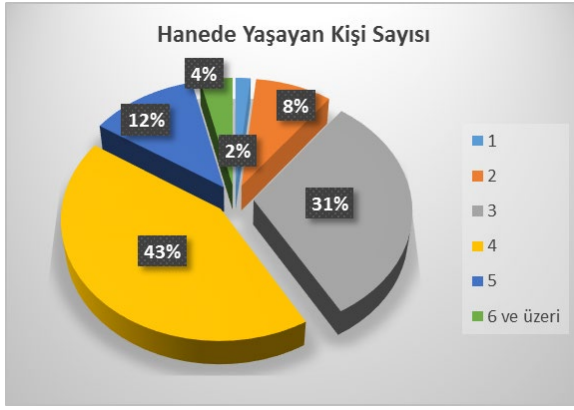
Görev	Sayı	%
İşçi	485	45,7
Operatör	306	28,8
Usta	134	12,6
Teknisyen	57	5,4
Laborant	18	1,7
Ustabaşı	17	1,6
Tekniker	12	1,1
Operatör Yrd	10	0,9
Teknik eleman	9	0,8
Kalite kontrol	5	0,5
Vardiya Amiri	5	0,5
Şoför	3	0,3
Teknik ressam	1	0,1
Toplam	1062	100

Araştırma kapsamında yer alan işyerlerinin büyük çoğunluğunu (%63) 250 ve üzeri işçi çalıştıran işletmeler oluşturmaktadır. Büyük işletmeler salgın döneminde, işçi yoğunluğu açısından dezavantaj yaratsa da, bu işletmelerin iş sağlığı ve güvenliği önlemleri konusunda genellikle daha dikkatli olacakları düşünülmektedir. İkinci sırada orta ölçekli işletmeler (%33) gelmektedir. Mikro (%1) ve küçük (%3) işletmeler ise oldukça sınırlıdır.

2.3. Hane Büyüklüğü ve Gelir Durumu

Hane büyüklüğü, özellikle hanedeki çalışan sayısı ile birlikte değerlendirildiğinde, katılımcıların bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Nitekim aşağıda yer alan grafikte görüldüğü üzere; katılımcıların %90'ı üç ve daha fazla kişiden oluşan hanelerde yaşamaktadır. En geniş grubu %43 ile dört kişilik haneler oluşturmakta, üç kişilik hanelerin oranının ise %31 olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %67'si hanedeki tek çalışan kişidir. Dolayısıyla bu kişinin hastalanması ya da işini kaybetmesi durumunda hane gelirden yoksun kalacaktır. Bağımlı çalışma ilişkisinin belirleyicilerinden biri olan, emeğin tek gelir kaynağının ücret olması, yani ücret bağımlılığı elde edilen sonuçlarda açık bir şekilde görülmektedir. Katılımcıların %92'sinin ücret dışında başka bir gelir kaynağı bulunmamaktadır. Ayrıca katılımcılara, ücret kaybına uğramaları halinde belirli bir süre ihtiyaçlarını karşılama imkânlarının olup olmadığı sorulduğunda, %82'si bu soruya hayır cevabını vermiştir. Sadece %18'inin belirli bir süre yaşamını idame ettirebilecek imkânları bulunmaktadır.

Diğer taraftan, ekonomi genelinde hâkim olan, çoğunlukla ücret gelirinin yetersizliğinden kaynaklı borçlanma eğilimi, araştırmadan elde edilen sonuçlara da yansımaktadır. Nitekim katılımcıların sadece %17'si herhangi bir borcu olmadığını belirtirken, %83'ü kredi, kredi kartı ya da özel borcu olduğunu belirtmiştir. Bu durum da, ücret kaybına uğramaları halinde, yaşamlarını idame ettirmelerini zorlaştıracak bir unsur olarak görülmektedir.

İşçilerin %67'si hanedeki tek çalışan kişi, %92'sinin tek gelir kaynağı ücrettir ve %83'ü ise borçludur.

Salgın sürecinde alınan önlemlere karşın, sınırlı düzeyde de olsa iş kayıplarının yaşandığı bir gerçektir. Katılımcıların aileleri üzerinden bu durumun tespitine yönelik, salgın sürecinde hanelerinde işsiz kalan herhangi biri olup olmadığı sorulmuş, %6'sı hanelerinde işini kaybeden kişilerin olduğunu belirtmiştir. Hane gelirinin düşmesine neden olan bu durum da yine katılımcıların ücret bağımlılığını artıran bir unsurdur.

3. Araştırma Bulguları

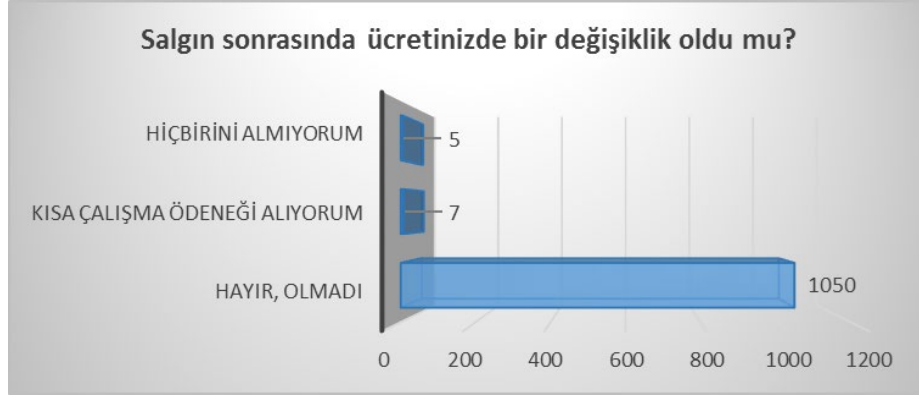
3.1. Çalışma Biçimi ve Ücret Değişimi

Araştırmanın temel amacı, salgının ilk dönemlerinde, sanayide çalışan, özellikle mavi yakalıların çalışma biçimlerinin nasıl etkilendiğinin tespit edilmesidir. Pek çok ülkede, salgın sürecinde üretime devam edilmesi zorunlu olan ve olmayan sektörler ayırımına gidilmiş, üretimin zorunlu olmadığı sektörlerde ise üretim durdurulmuştur. Fakat Türkiye’de böyle bir sektörel ayrıştırmaya gidilmemiş, üretime devam ediliş edilmemesi işverenlerin inisiyatifine bırakılmıştır.

Araştırma kapsamındaki Gıda sanayi, Petrol, Kimya, Lastik, Plastik ve İlaç, Ağaç ve Kağıt ile Metal işkollarında istihdam edilen 1062 işçinin 881'i bu dönemde çalışma biçimlerinde herhangi bir değişiklik olmadığını belirtmişlerdir. 97 kişi ücretli izne ayrıldığını, 78 kişi ise dönüşümlü çalışmaya başladıklarını belirtirken, 3 kişinin ücretsiz izne ayrıldığı, 1 kişinin işini kaybettiği, 1 kişinin ise raporlu

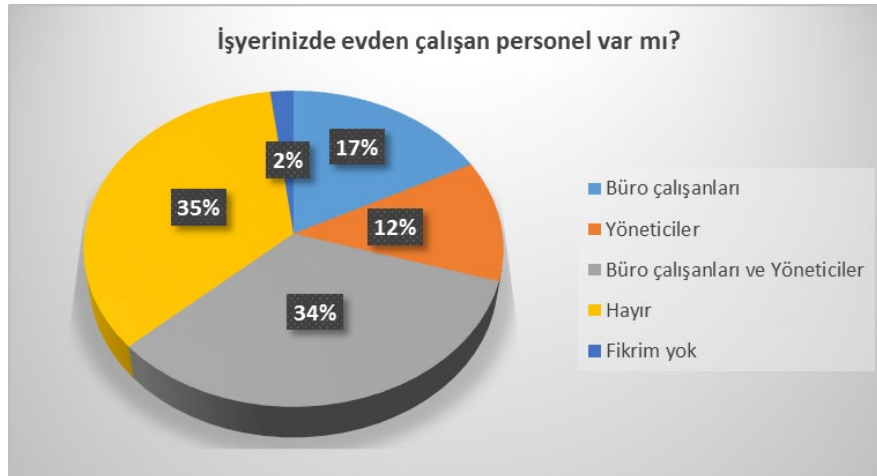
olduğu tespit edilmiştir. Görüldüğü üzere, salgının ilk dönemlerinde mavi yakalı işçilerin çalışma biçimlerinde önemli bir değişim gerçekleşmemiş, salgın öncesinde olduğu gibi devam etmiştir. Katılımcıların bazıları, bu dönemde fazla mesailerin bile devam ettiği, hatta arttığını, anketin genel görüşler kısmında ifade etmişlerdir.

Salgın sonrasında, katılımcıların %83'ünün çalışma biçimlerinde herhangi bir değişim olmazken, %99'unun ücretlerinde de bir değişim olmamıştır. Katılımcılara, kısa çalışma ödeneği, ücretsiz izin ödeneği veya işsizlik ödeneği alıp almadıkları da sorulmuş, 7 kişi kısa çalışma ödeneği aldığını belirtmiştir. Hiçbirini almadığını belirten, dolayısıyla gelirden yoksun kalan 5 kişinin, 3'ünün ücretsiz izne ayrıldığı, 1'inin işsiz kaldığı, 1'inin ise salgın öncesinde de işsiz olduğu görülmüştür.

İşçilerin %83'ünün çalışma biçimi, %99'unun ücret geliri değişmemiştir.

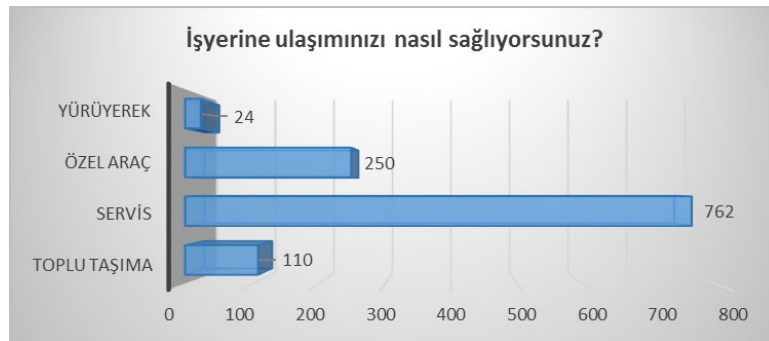
Salgın sürecinde, büyük çoğunluğunun işyerinde çalışmaya devam ettiği tespit edilen işçiler, işyerlerindeki büro çalışanları ve/veya yöneticilerin evden çalıştıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %63'ü çalıştıkları işyerlerinde, evden çalışan personelin bulunduğunu ifade ederken, %35'i bu soruya hayır cevabını vermiştir.

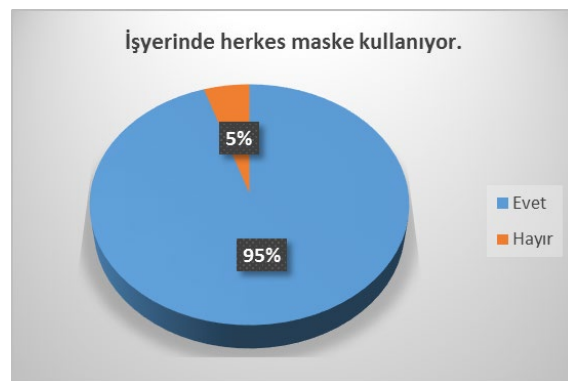
Kuşkusuz sanayi işletmelerinde, imalat kısmındaki işler ile ofis ve yönetim kısmındaki işlerin niteliği birbirinden farklıdır ve işletmelerin bu süreçte, uzaktan çalışmaya uygun işlerde evden çalışmaya geçmesi de oldukça doğaldır. Makro düzeyde emek piyasalarında ve mikro düzeyde işletmelerde gözlemlenen bu ikili yapının işçiler üzerinde yarattığı olumsuz etkiler genel görüşler kısmında da ifade bulunmaktadır.

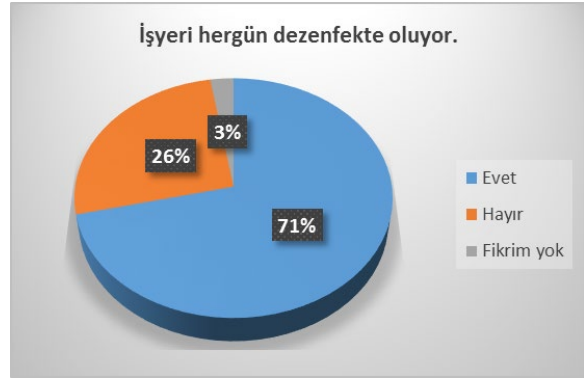
3.2. Hastalık Riski ile İş Sağlığı ve Güvenliği

İşçilerin salgının ilk döneminde, salgın öncesinde olduğu gibi çalışmaya devam etmeleri, alınan önlemlere karşın, gerek işyerine ulaşım, gerekse işyerinde virüse yakalanma olasılıklarını artırmaktadır. Büyük işletmelerin yoğunlukta olduğu araştırmada, katılımcıların 762'si servis imkânı olduğunu, 250'si özel araç ile işe ulaşımını sağladıklarını belirtmiştir. Toplu taşıma kullanan 110 kişi ile yürüdüğünü belirten 24 kişinin bir kısmı doğrudan işyerine bu yollarla ulaşırken, bir kısmı da servise binmek için bu yolları kullanmaktadır.

Çalışma kapsamındaki işyerlerinin sendikalı ve büyük işletmeler olması, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmasını ve takibini olanaklı kılmaktadır. Nitekim katılımcıların %77'si işyerinde fiziksel mesafeyi koruyabildiğini, %95'i işyerinde herkesin maske kullandığını, %71'i işyerinin her gün dezenfekte edildiğini belirtmiştir. Ayrıca %92'si salgın sonrası, işyerlerinde fiziksel mesafeye uygun düzenleme de yapıldığını ifade etmiştir.

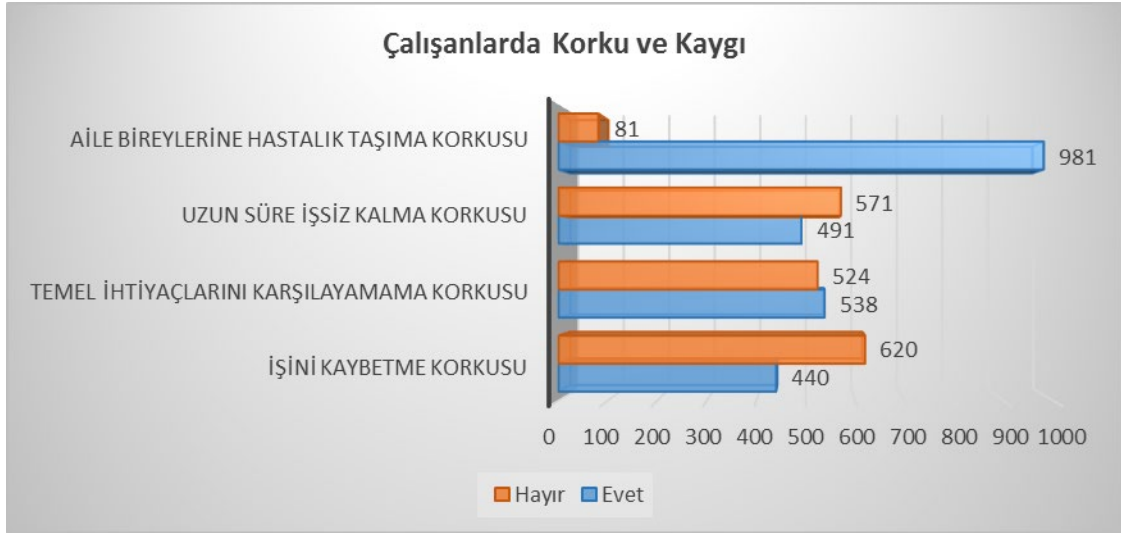
Gerekli önlemler alınmış olsa da, fiziksel temasın ve çok sayıda kişinin uzun bir süre kapalı ortamda bulunmasının virüsün yayılımı ve kişilerin hastalığa yakalanma riskini artırdığı bir gerçektir. Katılımcılara işe ulaşımın ve işyerinin güvenli olup olmadığı sorulmuş, %84'ü işe ulaşımın, %80'i ise işyerinin güvenli olduğunu belirtmiştir.

İşçilerin %84'ü işyerine ulaşımın, %80'i işyerinin güvenli olduğunu düşünmektedir.

3.3. Korku ve Kaygı

Salgının, özellikle ilk dönemlerde yarattığı belirsizlik ortamında bir takım korku ve kaygıların yaşanması kaçınılmazdır. Salgının yayılımını kontrol altına almak ve halk sağlığını korumak amacıyla alınan önlemler çerçevesinde, bazı kesimlerin evde kalarak izolasyon imkanına kavuşmasına karşın, mavi yakalı işçilerin büyük bir çoğunluğu bu imkandan mahrum kalmıştır. İnsanların sokaklardan çekildiği, plazaların neredeyse boşaldığı o günlerde, işçiler kalabalık fabrikalarda üretime devam etmek zorunda kaldıklarından, her an virüse yakalanma ihtimali bu grup için oldukça yüksektir. Diğer taraftan salgınla mücadele önlemlerinin sosyal ve ekonomik hayatta neden olduğu durgunluk, istihdam ve gelir riskini de beraberinde getirmektedir. Sürecin ne şekilde ilerleyeceğinin belirsiz olduğu bu dönemde, çalışmaya devam ederken bu korku ve kaygılarla da baş etmeye çalışan işçiler, sadece kendileri için değil aile bireyleri ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerin de sorumluluğunu üstlenmektedir.

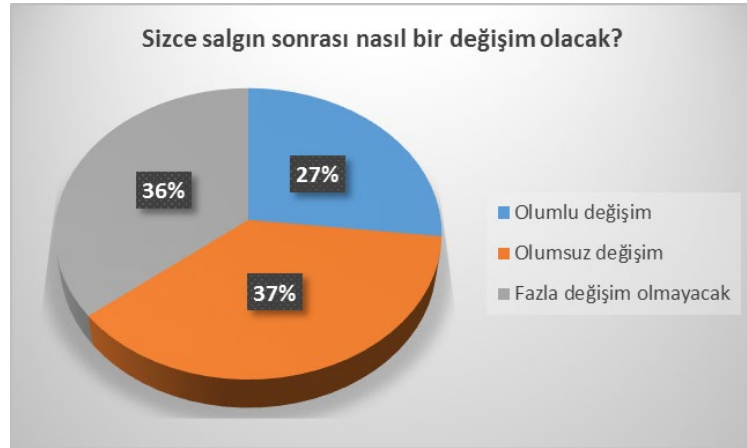
Nitekim katılımcıların %92'si aile bireylerine hastalık taşıma korkusu yaşadığını belirtmiştir. Daha önceki sorularda, işyerlerinde koruyucu önlemlerin alındığını ve işe ulaşımın/işyerinin güvenli olduğunu ifade etmelerine karşın işçilerin yine de virüse yakalanma endişesi yaşadıkları anlaşılmaktadır. Tek gelir kaynağı ücret olan işçilerin gelir güvenceleri olması durumunda evde kalmayı tercih edecekleri de belirlenmiştir. Oldukça doğal bir insani tepki olarak işçilerin de riskten kaçınma isteği bulunmasına rağmen, kendilerine ücret dışında bir gelir güvencesi sağlanamamış olduğundan, işlerini koruyabilmek için çalışmaya devam ettikleri anlaşılmaktadır. Bu durum işçilerin bu süreci bıçak sırtında geçirmelerine neden olmuştur.

İşçilerin %92'si aile bireylerine hastalık taşıma korkusu yaşamaktadır.

Katılımcıların %42'si (440 kişi) işsiz kalma endişesi taşırken, %68'inin bu endişeyi taşımadığı görülmüştür. İşçilerin çoğunluğunun işlerini kaybetme korkusu yaşamamalarının sendikalı olmaları, dolayısıyla kendilerini güvende hissetmelerine bağlı olduğu düşünülmektedir. İşsiz kalmaları halinde uzun süre iş bulamayacaklarını düşünenlerin sayısı ise daha fazladır. Sendikalı kesimde kendilerini güvende hisseden çoğunluğa karşın, katılımcıların önemli bir kısmı, istihdam riskiyle karşı karşıya

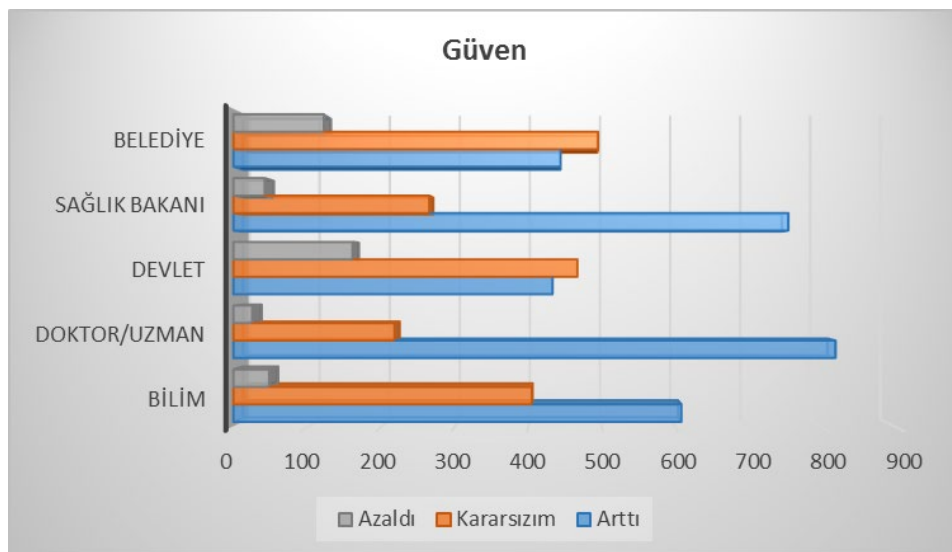
olduğunu düşünmekte ve bununla ilgili kaygı ve korku yaşamaktadır. Bu durumun ise, işçilerin salgın sonrasında ekonomik ve toplumsal yapıdaki değişim beklentilerinden kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim katılımcıların %37'si salgın sonrasında olumsuz değişimlerin yaşanacağını düşünmektedir. Gelir kaybına bağlı olarak, temel ihtiyaçlarını karşılayamama korkusu yaşayan ve yaşamayanların oranı ise yarı yarıyadır.

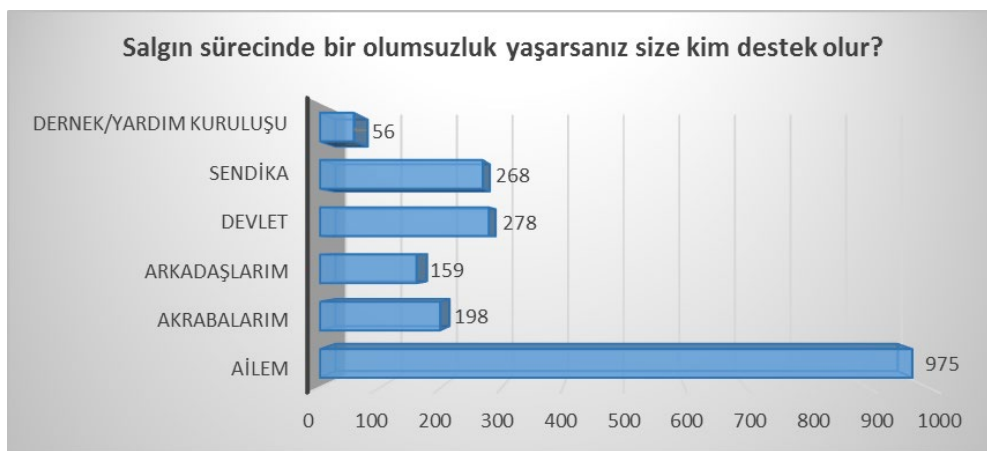
Katılımcıların %36'sı salgının önemli bir değişime neden olmayacağını düşündüklerini belirtirken, %27'si salgın sonrasında olumlu değişimler beklemektedir. Olumsuz bir değişim olacağını belirten %37'lik kesimin ise gelecek günlere dair umutlu olmadıkları görülmektedir.

3.4. Güven ve Destek

Salgının yarattığı belirsizlikten kaynaklı ortaya çıkan korku ve kaygıyı azaltacak ya da bu olumsuz duyguları dengeleyecek olan güven duygusudur. Salgının ilk dönemlerinde işçilerin güven duygularında kurumlar açısından farklı değişimler ortaya çıkmıştır. Bu süreçte pek çok kanaldan toplumu bilgilendiren uzmanlar ile salgınla fedakârca mücadele eden doktorlara olan güven oldukça yükselmiş, en az güven kaybı yaşanan da yine bu grup olmuştur.

Sağlık Bakanı da önemli bir güven unsuru olarak ikinci sırada yer almaktadır. Bu sonucun, süreç içinde kamuoyunu sürekli bilgilendirmesi ve şeffaf bir kriz yönetimi sürdürmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Üçüncü sırada ise bilim gelmektedir. Özellikle salgınla mücadelede sürekli ön planda olan ve hastalığın tedavisinin geliştirilmesinde tek çare olan bilime güvenin artması da oldukça doğaldır. Bu zaman zarfında işçiler açısından en az güven artışı sağlayan ve en fazla güven kaybına uğrayan ise maalesef devlet (Merkezi İdare) olmuştur. Devlete olan güvenin azalmasındaki en önemli etkenin, devletin salgın sürecinde çalışanlara yönelik desteklerinin sınırlı kalmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim genel görüşler kısmında bu yönde pek çok eleştiri bulunmaktadır. Belediyeler de yine devlet kadar olmasa da güven kaybı yaşayan kurumlar olmuştur. Devlet ve belediyelerle ilgili bu olumsuz tablo, bu süreçte işçilerin her iki kurumdan beklentilerinin yüksek olmasından da kaynaklanıyor olabilir.

Öte yandan, katılımcılara salgın sürecinde bir olumsuzlukla karşılaşmaları halinde hangi kurum ve kişilerin kendilerine destek olabileceği sorulmuştur (Birden fazla seçenek işaretlenebilmektedir). Seçeneklerde yer alan kişi ve kurumlardan en fazla ailenin işaretlendiği (975 kişi, %92), ikinci sırada devlet (278 kişi, %26), üçüncü sırada sendika (268 kişi, %25), dördüncü sırada ise akrabaların (198 kişi, %19) geldiği görülmüştür. Araştırmaya katılan işçilerin bir bölümü arkadaşlarının (159 kişi, %15) da kendilerine destek olacağını belirtirken, çok az bir kısmı (56 kişi, %5) dernek ve yardım kuruluşlarından destek alabileceğini belirtmiştir. Salgın kaynaklı risklerle ilgili olarak, işçilerin büyük bir çoğunluğunun ailelerine güvendiği görülmektedir. Türk aile yapısı düşünüldüğünde, bu oldukça anlaşılır bir sonuçtur. Lakin bu durum aslında işçilerin kendilerini kurumsal destek açısından ne kadar yalnız hissettiklerini de göstermektedir.

Sonuç

Araştırma sonuçlarından, salgının ilk dönemlerinde, virüse yakalanma riskine karşın kalabalık fabrikalarda çalışmaya devam eden mavi yakalı işçilerin gelir ve iş kaybı riskinden ziyade sağlık riskini göğüsledikleri anlaşılmaktadır. Yaşamın idamesi için başlıca gelir kaynakları ücret olan işçiler, ailelerine hastalık taşıma korkusuna rağmen, işlerini kaybetmeyi göze alamadıkları için üretimi sürdürmüşlerdir. Genel görüşler kısmında, salgının psikolojik etkilerine dair ifadeler bulunmaktadır. Özellikle evde hamile eşi, yaşlı veya kronik rahatsızlığı olan yakını bulunan işçiler, paranoya, kaygı ve korku yaşadıklarını belirtirken; beyaz yakalı işçiler, yöneticiler ve işverenler evde kalırken, onların çalışmak zorunda bırakılmalarını çifte standart olarak algıladıkları ve bu durumun kendilerini değersiz hissetmelerine sebep olduğu görülmüştür. Yeterli düzeyde maddi ve manevi destekten de mahrum kaldıklarını düşünen işçiler, bu süreçte görmezden geldikleri, unutuldukları ve risklere karşı yalnız bırakıldıkları için tepkili ve küskündürler.

Tüm bu sonuçları, araştırmanın ağırlıklı olarak büyük işletmelerde istihdam edilen sendikalı işçiler ile yapıldığı gerçeğini göz önünde bulundurarak yorumlamak gerekmektedir. Nispeten korumalı olan bu kesimde bile hâkim olan bu umutsuz ve karanlık tablonun, güvencesiz kesimler açısından çok daha ağır koşullar yarattığı düşünülmektedir.

Son sözü ise işçilere bırakarak bitirmeyi daha uygun buluyoruz;

“Hayat aynı şekilde devam ediyor, can sağlığımız yok, mecburen çalışmak zorundayım”

Erkek, Makine Operatörü

“Eşim üçüncü çocuğumuza hamile eve hastalık getirerek çocuklarımın sağlığını tehlike altına sokmaktan ve bana bir şey olursa onların geleceği konusunda endişelerim var...”

Erkek, Master Operatör

“Salgın geldi beraberinde mesaiyi de getirdi, hafta sonları bile çalışıyoruz, bu nasıl bir anlayış.”

Erkek, İşçi

“Kronik hasta olduğum için ücretli izinliyim. İznim de kalmadı bundan sonraki süreçte nasıl bir uygulamada bulunacağı konusunda huzursuzum. Büyük olasılıkla ücretsiz izine çıkarılacağım sonra nasıl geçineceğimi bilmiyorum çalışsam bu kadar stresli olmam.”

Erkek, Numune Yapım Elemanı

“İşe gidip gelirken korkuyorum çünkü iki tane çocuğum var ve annem bakıyor çocuklara. Eve aileme virüsü taşımaktan korkuyorum. Sokağa çıkma yasağında dahi işe gidiyoruz...”

Kadın, İşçi

“Eşim kronik hasta (kanser hastası) fakat ben buna rağmen işimi kaybetmemek için çalışmak zorundayım.”

Erkek, Makine Operatörü

“Psikolojik olarak düzenim bozuldu, kendimi değersiz hissettim insani anlamda...”

Kadın, Ambalaj İşçisi

“Salgın sürecinde çalışırken hep tedirginim çünkü insanların işten çıktıktan sonra ne yaptıklarını nereye gittiklerini bilmediğimiz için bu tedirgin edici. Şuanda paranoya yaşıyorum.”

Kadın, Ürün Kalite Kontrol

“Kendimden geçtim de eğer benim yüzümden bakmakla yükümlü olduğum çocuklarım ve eşim virüse yakalanırsa ne olacak, kim bize yardım edecek? Tüm bu sokağa çıkma yasaklarında niçin işe geliyoruz? Bu fabrikada sadece ofiste çalışanlar mı insan? Bizler bu süreçte kendimizi boşlukta hissediyoruz işimiz tamamen şans !!!”

Erkek, Oluklu Hat Operatörü

“Devletimizin bizleri insan yerine koymaması bizleri gücendirdi, kendileri evlerindeyken bizler çalışmaya gidiyoruz, aileme hastalığı taşımaktan korkuyorum...”

Erkek, Makine Ustası

“Devletimiz bunun için tedbirleri aldı fakat yetersiz olduğunu düşünüyorum. İşe gelip gidiyoruz, dışarıda maalesef bazı insanlarımız ne kural tanıyor ne yasak. Servis araçlarımız dezenfekte ediliyor olabilir ama yine de hepimiz aşırı tedirginlik yaşıyoruz, dışarıdan eve taşıyoruz çoluk çocuğumuza dokunamıyoruz ve psikolojik olarak tüm insanlarımız çökmüş durumda. Artık her şeyden nem kapar olduk. Ayrıca Belediyemizin de Çin'deki gibi devamlı her tarafı ilaçlamasını her türlü dezenfekteyi yapmasının faydasının büyük olacağını belirtmek isterim.”

Kadın, İşçi

“Eşim pandemi hastanesinde hemşire ve evde kalmıyor, çocuklar ananesinde, eşim orada, ben evde aile kalmadı yani.”

Erkek, İşçi

“Çalışma esnasında ben ve ekip arkadaşım kaynakçı yani bir iş yaparken mesafe koruma yapamıyoruz, aynı malzemeyi kullanıyoruz.”

Erkek, Kaynakçı

“Yönetici, idari ve gündüz personeli dönüşümlü idari izin kullanırken biz işçiler 6 gün vardiyalı devam ediyoruz. 6 günün iki ya da üç günü 12 saat çalışıyoruz. Ailem için, virüsü taşıyıcı olmaktan korkuyorum. Fabrikamız dezenfekte ve maske konusunda çok başarılı teşekkür ediyorum.”

Erkek, İşçi

“Bu dönemde hastalık nedeniyle izinli olan arkadaşlarımızın yerlerine uzun çalışma saatleri yapmak zorunda bırakılmak istemiyoruz. Uzun çalışma saatleri uykusuzluk demek, vücut direnci düşmesi ve hastalık demek. En azından bu dönemde düşük vardiya sistemi ile çalışılabilir.”

Erkek, Makine Ustası

“Bu ülkede salgın süresince kaybeden hep çalışanlar oldu bundan sonrası için de ümitsizim.”

Erkek, Mekanik Bakım Ustası

“Şu anda belki biz maddi olarak etkilenmedik fakat psikolojik olarak çoğu kişi iyi durumda değil. Bir de bunun her ikisini yaşayan var. Belirsizlik kötü...”

Erkek, Mekanik Bakım İşçisi

“İşyerlerinin güvenli olmadığını düşünüyorum. Sağlık, enerji, temel gıda maddeleri üreten şirketler hariç hepsinin durdurulup olağanüstü hal ilan edilmeli. Devletin asli görevi olan vatandaşına bakma yükümlülüğünü yerine getirmesini bekliyorum.”

Erkek, İşçi

“Devletin biz çalışan işçilere adaletsiz davranışı olduğunu düşünüyorum. Tüm memurlar (öğretmenler, beyaz yaka ve devlet memurları) evde çalışma veya ücretli izinde iken işçilere sokağa çıkma yasağı olduğu halde, ne izin nede mesaisi verilmiyor. Çalışan personel insan değil mi?”

Erkek, Makine Besleme Elemanı

“Yaşadığımız süreç bizi çok etkiliyor. Hemen hemen her gece virüs rüyaları görüyorum...”

Erkek, Makine Operatörü

“Bizler çalışmaya mecburuz, mecbur olmayanlar bu süreçte ne olur EVDEKAL ın”

Erkek, Operatör

“Yasak günlerde bile çalışıyoruz üstelik temel gıda ürünleri üretmiyoruz. Sonuçta herkes dışarıya çıkıyor, işyerine bu hastalığı getirme oranı yüksek ve ailelerimize bulaştırmaktan korkuyoruz. Psikolojimiz bozuluyor. Yani şansa kaldık”

Erkek, İşçi

“İş yerinde kağıt üzerinde olan yemekhane, işe giriş çıkış, servisler düzenli, kağıt üzerinde olmayan giyinme odaları söylediğimiz halde omuz omuza sırt sırta maalesef”

Erkek, İşçi

“Ev ve iş arasında kalmak çocukları ve beni psikolojik olarak çok olumsuz etkiledi.”

Erkek, Teknik Eleman

“Diyabet hastasıyım, evdeyim inşallah maaşımızı kesmezler, selamlar”

Erkek, Makine Operatörü

“Şu süreçte zengin para kazandı biz risk aldık...”

Erkek, Operatör

“Çalışma hayatında bir değişim olmadı, hatta daha fazla mesaili çalıştım. Psikolojim bozuldu. İnsanlar evlerinden çıkmıyor, biz çalışmaya devam, ediyoruz. İşyerimizden şunu beklerim!! Ya bu insanlar salgın sürecinde çalıştı, biz de kazanıyoruz, maddi manevi destek OLMADILAR!!”

Erkek, Operatör Yardımcısı

“Salgın sonra çalışmamda bir değişiklik olmadı aynı şekilde çalışmaya devam ediyorum. İşyeri servis sayısını artırdı, maske dağıtıyor, yemekhanede mesafe ayarlandı fakat asıl çalışma alanında her şey aynı. Çalışma saatleri bazen 12 saat bazen 16 saat olabiliyor, sokağa çıkma yasağı olduğunda özel izinle çalışmaya devam, anlayacağınız bizde fazla bir değişiklik yok. İyi çalışmalar”

Erkek, Makine Operatörü

“Müdürler haftanın 3 günü mühendisler haftanın 2 günü esnek çalışma yapıyor yani ise gelmiyor işçi 4 vardiya köle gibi çalışıyor...”

Erkek, İşçi

“Salgın fabrikada çalışan insanlar için geçerli değilmiş onu anlamış olduk.”

Erkek, İşçi

“Çalışmak için mecburen dışarıya çıkartıldığım için, salgını taşıyıcı olarak evime getirip aileme bulaştırmaktan çok korkuyorum ve istemeyerek de olsa birinin ölümüne sebep olursam düşüncesiyle psikolojim sürekli bozuluyor. Bunun vebali beni, kendimi suçlamaya itiyor...”

Erkek, Forklift Operatörü

“Sokağa çıkma yasağı ilan edildiği halde bizi kimsenin düşünmeden çalışmamıza devam ettirilmesi oldukça can sıkıcı ve bir kez daha anladık ki bu ülkede işçi sınıfına kimse değer vermiyor, sendikalar da buna dair hiç bir çalışma yapmıyor. Çalışan sadece mavi yaka gerisi hepsi tatilde, ne olursa olsun yine bize olsun ve de bizim ailemiz yokmuş gibi davranılıyor ve yine de çalışmamıza karşılık çok kırıci hareketlerde bulunuyor. İşyerleri, örneğin ilk sokağa çıkma yasağı ilan edildiği gün, getirilmeyen arkadaşların yevmiyesinden yarım yevmiye kesileceği söylendi. Bu da bizi çok kırdı, emeklerimizin karşılığı bu olmamalıydı.”

Erkek, İşçi

“Bu salgın şunu bir kez daha gösterdi ki işçi, emekçi ve alt kesimin bir değeri yok çünkü elit kesim kendini korumaya ve karantinaya alıyor...”

Erkek, Makine Operatörü

“Halk olarak devletimin imkanlarından daha fazla faydalanmak istiyorum.”

Erkek, İşçi